

De Trouw Duurzame 100 bestaat dit jaar uit tien categorieën, waaronder nieuwe domeinen zorg, sport en kunst. Deze brede aanpak maakt zichtbaar hoe duurzaamheid 'van onderop' leeft in de hele maatschappij. De komende weken wordt per categorie bekend wat het winnende initiatief is, met verhalen in de krant en online. Op 10 oktober wordt in Pakhuis de Zwijger de volgorde van de totale ranglijst onthuld. En dus ook wie er helemaal bovenaan de top 100 staat. Meer informatie en aanmelden, kijk op trouw.nl/duurzame100.

Sport

nummers 1-10

- Fossil Free Football.** Deze fans genieten van voetbal, maar menen dat het veel duurzamer kan. Zij zetten voetbalorganisaties onder druk en bereiken een groot publiek.
- ClubHub.** Oude sportkleding en -materialen moeten gaan dienen als grondstof voor nieuwe. Bij veel verenigingen zijn inzamelplekken. Ook circulariteit is een teamsport.
- Vegan Runners.** Deze groep strijdt tegen het vooroordeel dat een sporter dierlijke eiwitten nodig heeft. Zet veganisme al hardlopend op de kaart.
- Cycling4Climate en Running4Climate.** Al sportend aandacht voor duurzaamheid. Bijvoorbeeld met een fietstocht langs de kustlijn die ontstaat als de zeespiegel stijgt.
- FC Dordrecht.** Organiseerde vorig jaar een klimaatneutrale voetbalwedstrijd.
- Sport NL Groen.** Diverse organisaties, waaronder NOC-NSF, werken samen aan onder meer de reductie van kool-dioxide-uitstoot en de verduurzaming van sportaccommodaties.
- BEAT Cycling Club.** Deze professionele wielploeg pioniert op het gebied van duurzaamheid en probeert te inspireren met onder meer elektrische volgvoelgen en met de trein naar het trainingskamp.
- Duurzaam Sport.** Deze organisatie promoot de duurzame sport, vooral het gebruik van duurzame materialen, hergebruik, reparatie en productie in Nederland.
- Clean Climber.** Deze stichting informeert klimmers over hoe zij met respect voor de natuur hun sport kunnen beoefenen en hoe zij duurzaam materiaal gebruiken in klimhallen.
- Sailors for sustainability.** Floris en Ivar zeilen de wereld rond op zoek naar ecologische oplossingen voor een duurzamer leven. Via hun website documenteerden zij er 60 in 36 landen.

Jurylid Michael Poot over de sportwinnaar:

"Voor dit initiatief is een uitspraak van Apple- oprichter Steve Jobs van toepassing: 'The people who are crazy enough to think they can change the world, are the ones who do'. Uit liefde voor de voetbalsport laat Fossil Free Football zien dat het niet 'normaal' is dat de voetbalsport drijft op een fossiele dobber. En dat dit zeker niet zo kan blijven. De reikwijdte van voetbal heeft potentie om velen te inspireren en elkaar te vinden in een gedeelde ambitie: een toekomstbestendige voetbalsport."

Duurzame 100 Fossil Free Football

FC Dordrecht organiseerde vorig jaar een 'klimaatneutrale' wedstrijd. Waarom besloot de club te vergroenen? En wat leverde het op?

Leuk, een vegan frikandel, maar we hebben ook een spits nodig

tekst Matthijs van Dam
foto Martijn Gijsbertsen

Een jaar geleden stond er hoog bezoek op de stoep bij FC Dordrecht. Bij het M-Scores Stadion druppelde een afvaardiging van de gehele Spaanse Primera Division binnen, namens voetbalclubs als Real Madrid, Atlético Madrid, Sevilla en Celta de Vigo. Ook een delegatie van Belgische clubs kwam langs bij de voetbalclub uit de Keuken Kampioen Divisie.

Leg nou eens uit, vroegen ze aan Leon Vlemmings, voormalig trainer van onder andere Feyenoord en nu innovatiemanager bij FC Dordrecht. Hoe was het de club op 19 mei 2023 gelukt een klimaatneutrale voetbalwedstrijd tegen Top Oss te organiseren?

Dordrecht hoopte de eerste 'klimaatneutrale' voetbalwedstrijd ooit te organiseren, maar Tottenham Hotspur en Chelsea waren anderhalf jaar eerder. In het Nederlandse voetbal was het initiatief echter een unicum. Dordrecht verzocht die dag iedere bezoeker met de fiets, elektrische auto of het openbaar vervoer te komen. Benzineauto's werden staande gehouden voor het hek. Ook de spelers kwamen met een elektrische auto.

Halsoverkop ging er ook nog een belletje naar de KNVB. Ook scheidsrechter Robin Hengens moest elektrisch vervoer regelen. Rond het stadion werden alleen veganistische snacks verkocht en bier geschonken in herbruikbare bekken. Dordrecht voerde 42 maatregelen door. Ook aan een duurzame noodgenerator was gedacht. "Het was flink micromanagen", zegt Vlemmings.

Na de wedstrijd bleef de cv-ketel in de kleedkamer en in de businessclub uit. Daar zit Vlemmings nu weer. Hij neemt twee uur de tijd voor Trouw om uit te leggen waarom Dordrecht als kleine profclub het initiatief nam voorop te gaan in de verduurzaming van het Nederlandse voetbal, en hoe die kli-

maatneutrale wedstrijd tot stand kwam. Tegenover hem zit Frank Huisingsh, oprichter van actiegroep Fossil Free Football (FFF) tegen fossiele sponsors in de voetbalwereld. FFF werd vorig jaar vijfde in de Duurzame 100 en dit jaar eerste in de categorie sport. De jury waardeert FC Dordrecht met plek 5 in die categorie. Vlemmings: "Misschien was het ook de verfrissing van jou, Frank, waardoor dit allemaal is ontstaan. Want dit heeft een beginpunt."

Vlemmings weet nog goed hoe hij tijdens de coronacrisis de financiële cijfers van de Nederlandse profclubs bekeek. Dordrecht was niet de enige die er niet florissant voor stond. Veel clubs hadden een negatief eigen vermogen. Toen hij die cijfers zag, wist Vlemmings dat dat geen pure uitgavenkwestie was. Het was iets fundamenteleers.

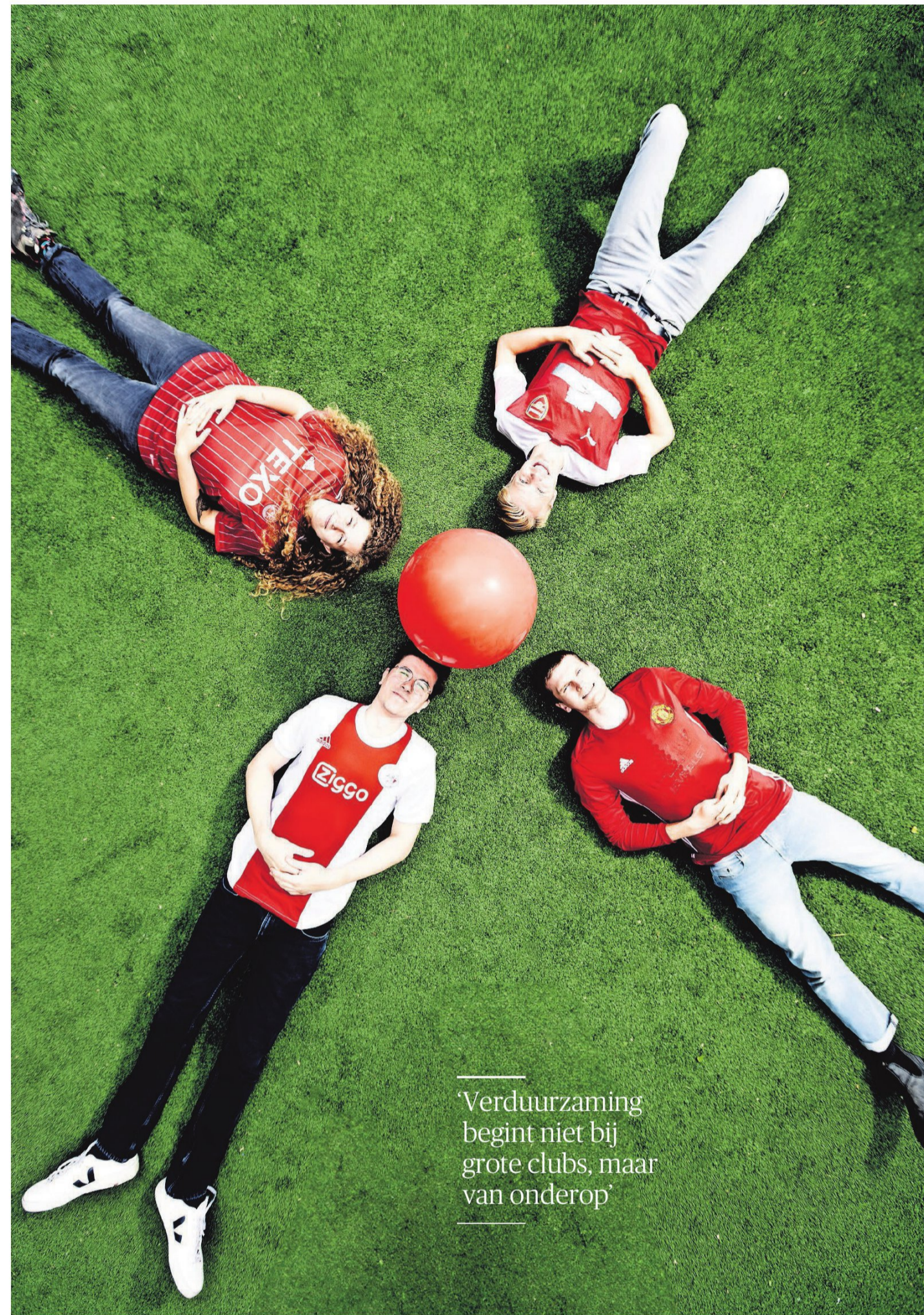
In die tijd stuitte hij op clubs als Forest Green Rovers in Engeland en SC Freiburg uit Duitsland, die met een nadruk op duurzaamheid hun verdienmodel radicaal hadden omgegooid. Ook PSV interesseerde Vlemmings, door de samenwerking met techbedrijven, de universiteit en de gemeente in de Eindhovense 'Brainport'-regio. Vlemmings wilde dat bundelen: als FC Dordrecht met externe partijen zou samenwerken op onder andere duurzame energie en vitaliteit, waarbij Dordrecht hun expertise gebruikte, dan kon dat de hele club gezonder maken.

Met de fiets naar het stadion

Voetbalclubs hebben nauwelijks kennis in huis qua duurzaamheid. Daarom kon Dordrecht nooit alleen vergroenen, zegt Vlemmings. "Je kan aan clubs wel een plaatje laten zien van het stadion van Galatasaray met zonnepanelen op het dak. Maar dan hoor je vaak: gaaf, maar dat kunnen we niet, we hebben er geen geld voor, of het is geen prioriteit."

Dat komt ook omdat voetbalclubs veelal naar binnen gekeerd zijn, met een focus op presteren. Vlemmings: "Over de financiële cijfers van nu, die nog slechter zijn dan voor corona, heeft niemand het meer in de media. Men leeft van wedstrijd tot wedstrijd. Maar er zitten nog dertien dagen tussen voor je weer thuis speelt."

Ook bij Dordrecht werd dat door sommigen met scepsis benaderd. Vlemmings: "Er zijn altijd mensen die zeggen: eerst zien dan

Verduurzaming begint niet bij grote clubs, maar van onderop

Oproep: Hoe houdt u de groene moed erin?

De Duurzame 100 staat vol met initiatieven en personen die onvermoeibaar bijdragen aan een schonere aarde. Zij laten zich niet ontmoedigen door doem berichten, mislukte klimaatopen, of lagere politieke ambities. Trouw wil graag weten: slaagt u er zelf ook in om de moed erin te houden, bij inspanningen om duurzaam te reizen, eten, wonen en consumeren? En vooral: hoe dan? Wat doet u om de moed erin te houden en vrolijk door te gaan met verduurzaming? Stuur uw reactie uiterlijk vrijdag 6 september naar deduurzame100@trouw.nl

geloven. Of: vegan frikandellen zijn leuk en aardig, maar we hebben een spits nodig." Maar ze wilden niet dat we stopten als ik dat vroeg. Daarom waren inspiratiebronnen als Forest Green Rovers zo belangrijk."

Huisingsh: "Het conservatisme in de voetbalwereld is er, maar moeten we ook niet overdrijven. Er is veel mogelijk. Als veganistische snacks, laadpalen en met de fiets naar het stadion komen de norm worden, dan heeft dat een enorme invloed op de rest."

Volkssport

Vlemmings bracht in 2021 vijftien partijen bij elkaar om kennis uit te wisselen over het gezonder maken van voetbalclubs. Hij noemde het 'De Waardevolle Club'. Op de achtergrond adviseerden ook hoogleraren als Jan Rotmans en Denormerck Loorbach. Inmiddels werkt FC Dordrecht in 'Energiek Dordt' ook met liefst zeventig partijen samen aan thema's als duurzaamheid, vitaliteit en gezondheid binnen de regio Drechtsteden.

Uit welvaartsmonitors blijkt dat die regio

een van de minst vitale in Nederland is, met weinig bewegende mensen. Begin dit jaar kreeg de regio nog miljoenen van het Rijk omdat de gezondheid en bestaanszekerheid van inwoners in het geding was. Er is sprake van milieuvontreiniging, de regio wil tienduizenden woningen bouwen en tegelijkertijd hoopt Dordrecht in 2040 een klimaatneutrale stad te zijn. De FC is daarin een belangrijk verbindingsstuk geworden. Vlemmings: "Nu vraagt men ons telefoonnummer als er ergens nieuwe laadpalen moeten komen."

Huisingsh: "80 procent van de mensen wereldwijd wil klimaatactie, maar zij kijken ook naar mensen met macht en invloed. Voetbalclubs zijn niet machtig, wel invloedrijk. Burgers zien het als zij het goede voorbeeld geven. Voetbalclubs zijn daarom juist belangrijk in het bereiken van sceptische mensen."

Vlemmings: "In het begin zag ik ze nog wel denken: wat moeten wij met een voetbalclub en een oud-trainer? Maar er zijn 9,7 miljoen voetbalfans in Nederland. Wij bren-

Van linksboven met de klok mee: Janna Willems, Christian Kuitert, Peter Crisp en Frank Huisingsh van Fossil Free Football.

gen communicatie in, geen expertise. Grote complexe thema's als brede welvaart vragen een beweging van onderop. Daar kan een volkssport van betekenis zijn."

Op een van hun bijeenkomsten liet Vlemmings aan 250 bestuurders een filmpje zien van DGTL, een circulair festival in Amsterdam. "Ik wilde een 'oe-ah'-gevoel creëren, zoals Arne Slot dat zegt." Toen iemand het idee opwierp van een klimaatneutrale wedstrijd, bleek dat dat in Nederland nog niet gedaan was. "Dat leidde tot een glimlach op het gezicht van heel veel mensen."

Nu zijn er wel meer clubs die pronken met duurzaamheid. Jan Smit riep in 2022 dat hij als voorzitter van FC Volendam de duurzaamste club ter wereld wilde maken. Vlemmings: "Onderzoekers en journalisten kwamen langs om te kijken of we niet aan windowdressing deden. Tuurlijk zal er iemand zijn die selauto bij de wedstrijd iets verderop geparkeerd hebben, maar stel nou dat je al die samenwerkingspartners besodemiert. Dan staat je bestaansrecht in één keer onder druk."

Zonnepanelen door het dak

Dat bestaansrecht is juist toegenomen. Op vrijwel alle vlakken is Dordrecht nu een gezonde club. Door de aandacht voor die wedstrijd heeft FC Dordrecht allerlei nieuwe relaties en samenwerkingen opgebouwd. De commerciële groei dankzij Energie Dordt is volgens Vlemmings 'enorm', onder andere door opgewaardeerde en nieuwe langdurige samenwerkingen. "Allemaal nieuwe handjes en hersenen. Maar als er morgen iemand een dickpic stuurt, staan we weer in het rood. Zo werkt het in het voetbal."

De duurzaamheidsmaatregelen van de klimaatneutrale wedstrijd zijn ook gebleven. Het liefst was FC Dordrecht die avond ook op het warmtenet aangesloten, maar dat bleek (nog) niet haalbaar. Naderhand zorgden de bedenkers van de wedstrijd er ook voor dat Dordtenaren klimaatneutraal naar de etappe van de Tour Femmes kwamen. Het liefst had de club ook nog zonnepanelen op het stadion geplaatst, maar dan zou het dak inzakken. En er is het idee om een 'innovatiecampus' te bouwen, om daar in samenwerking nieuwe ideeën en oplossingen rondom energie te bedenken.

Als het aan Huisingsh ligt, is de voetbalwereld in 2040 vrij van fossiele sponsors. En het liefst is ook de overvolle speelkalender ingedikt, die het aantal vliegbevingen flink laat oplopen. Allemaal leuk en aardig, zelden de geïnteresseerde Spanjaarden destijds, maar Real Madrid is zo groot dat zo'n omslag niet even geregeld is. Daarom is het belangrijk dat kleine clubs het voortouw nemen, zegt Vlemmings. "Verduurzaming begint niet bij grote clubs, maar van onderop. En dan gewoon gaan doen."

De belangrijkste les die Vlemmings leerde voor die komende tien jaar? Probeer nooit iedereen mee te nemen. "Dat wilde ik als trainer ook met spelers, maar dat is niet te doen." Focus liever op een 'coalition of the willing', op de '10 procent aan dwarsdenkers en friksijkers'. "En als het dan mislukt, hebben we in ieder geval nog veel lol gehad."